

UVOD

Bankarstvo je, u savremenom društvu, izloženo različitim vrstama problema pri upravljanju portfeljom investicija i održavanju likvidnosti banka. Sagledavanje upravljanja portfeljima i likvidnošću banaka daje odgovor na svakodnevne opasnosti u vezi sa ulaganjima. Problem je aktueliziran u vrijeme ekonomske krize, kada se likvidnost mora staviti na jedno od ključnih mjesta u bankarstvu. Investiranje i održavanje likvidnosti banaka je osnova za ekonomski napredak, kako banaka, tako i društva u cjelini.

Sagledavaći ovu problematiku, najprije se moraju spoznati okolnosti i mjesta na kojima se te pojave odvijaju. Tu se prevashodno misli na finasijska tržišta, kao organizovana mjesta na kojima se susreću ponuda i tražnja za različitim oblicima finasijskih instrumenata. Ona doprinose privrednom razvoju, ali su u isto vrijeme i rizična mjesta koja prijete finasijskim transakcijama. Finasijska tržišta se mogu grubo podijeliti na tržište novca i tržište kapitala. Na tržištu novca se obavljaju svi kratkoročni finasijski poslovi, dok se na tržištu kapitala vrši kupoprodaja dugoročnih HoV i dugoročnog kapitala. Koriseći razne finasijske instrumente, kao što su blagajnički zapisi, bankarski akcepti, akcije, obveznice i sl., banke obavljaju svoje poslove na finasijskim tržištima, pokušavajući minimizirati rizike koji na njih djeluju.

U zadnjih deset godina, bankarski sistem u Bosni i Hercegovini, počinje da posvećuje veću pažnju naučnim dostignućima u upravljanju investicijama, rizicima i likvidnošću. Banke u Republici Srpskoj su ozbiljnije počele da se bave ovom tematikom, tek izlaskom Zakona o bankama i formiranjem Agencije za bankarstvo Republike Srpske. Tada banke počinju raditi u skladu sa međunarodnim standardima, ali to ni izbliza ne može zaštititi banke od rizika, ali ih, sasvim sigurno, postepeno može približiti evropskim i svjetskim standardima.

U ovom radu će se analizirati svi ključni rizici, a posebno rizik likvidnosti, kao i kreditni rizik, obzirom da su deponovanje i izdavanje kreditnih plasmana prioritetne djelatnosti banaka u Republici Srpskoj. Sagledaće se i tehnike u procjeni kretanja cijena finasijskih instrumenata, sa svim svojim pozitivnim i negativnim karakteristikama, ne pokušavajući dati stopostotnu istinu i zaključak gdje i kako treba ulagati. U radu je analizirana i strategije upravljanja aktivom i pasivom, kao i njihovom uslađenošću. Koristeći se ovim metodama banka pokušava da maksimizira svoj profit u veoma dugom vremenskom periodu i pri tome upravlja kompozicijom i

vrijednošću kompletnih bankarskih potraživanja, imovine, obaveza, kapitala i vanbilansnih pozicija.

1. Predmet i područje istraživanja

Predmet magistarskog rada je upravljanje portfeljom investicija i likvidnošću banaka sa stanovišta savremene ekonomske misli i kombinovanja raspoloživih finansijskih instrumenata, a sve u svrhu da se pomogne stabilnosti bankarskog sistema. Posmatrajaću globalno, može se primjetiti da svjetska zbivanja pokazuju svu ozbiljnost situacije kada se desi da banke, da li namjerno (kriminalno) ili nenamjerno (neznanjem), zanemare upravljanje ovim segmentima. Pad berzi koji je pogodio Sjedinjene Američke Države, a reflektovao se na cijeli svijet, takođe se jednim velikim dijelom dogodio upravo zbog nelikvidnosti finansijskih subjekata. Suočeni sa stalnim napadima na finansijski sistem, moderni ekonomski svijet je pokušao da nađe što bolje sisteme za zaštitu od napada koji se događaju na finasijskom tržištu.

Područje istraživanja se prostire od teorijskih istraživanja tržišta, finansijskih instrumenata, faktora koji utiču na izbor hartija od vrijednosti, pa sve do strategija upravljanja portfeljom investicija i likvidnosti banaka. Takođe, analizirana su finasijska tržišta Bosne i Hercegovine sa posebnim akcentom na finansijsko tržište Republike Srpske, a sve u cilju kreiranja što profitabilnijeg portfelja investicija u bankarstvu.

2. Ciljevi istraživanja

Cilj istraživanja je prikazati ulogu investicionih hartija od vrijednosti u struktuiranju portfelja, kao i u procesu upravljanja rizikom. Investicione hartije od vrijednosti pružaju mogućnost da se balansira sve veći rizik kojeg banke preuzimaju u svom portfelju zajma, jer ostvaruju relativno stabilne prinose za vrijeme trajanja problematičnih zajmova. Pored toga ovaj rad ima za cilj da na naučnoj osnovi pojasni zbivanja koja se događaju na finasijskim tržištima i pomognu bankarima u upravljanju portfeljom investicija i likvidnošću .

Pored gore navedenog, cilj rada je bio da se doprinese unapređenju u upravljanju likvidnosti kod banaka, što je jedno od krucijalnih pitanja i zadataka koji se postavljaju pred

moderno bankarstvo. U tom kontekstu, a sa naučne tačke gledišta, opisani su procesi koji se događaju finansijskim tržištima, te razrađene metode koje se primjenjuju pri upravljanju portfeljima, kao i likvidnošću banka.

3. Utvrđivanje hipoteze

Sagledavajući gore navedene probleme i ciljeve, kao i područje naučno istraživačkog rada, utvrđene su hipoteze koje glase:

- Portfelj hartija od vrijednosti stabilizuje prihode banke (odnosno balansira rizike po zajmovima), te obezbjeđuje zagarantovanu likvidnost bilo prodajom ili kao kolateralno sredstvo za pribavljanje dodatnih sredstava,
- Portfelj hartija od vrijednosti štiti banku od gubitaka prilikom promjena kamatnih stopa, te doprinosi njenom jačanju zbog visokog kvaliteta HoV.
- Nedostatak adekvatnog stepena likvidnosti otežava pribavljanje dodatnih sredstava, što još više ugrožava likvidnu poziciju banke, a ujedno može da bude jedan od prvih znakova da banka ima ozbiljne probleme.

4. Metode istraživanja i izvori saznanja istraživanja

U ovom radu su korištene razne metode istraživanja, od kojih se na prvom mjestu izdvajaju analitička i dijalektička, koje su i osnov za svaku naučnu misao. Poći od neke pretpostavke, analizirati je, skupiti sve potrebne dijelove i pokušati je objasniti jeste osnovna ideja vodilja ovog magistarskog rada. Pored ove dvije metode, korištene su i komparativna metoda, te metoda sinteze, koja uobličuje kompletan slijed misli i činjenica koje se tokom rada pojavljuju. Takođe, korištene su i induktivna i deduktivna metoda, kao i istorijska metoda istraživanja, bez koje ovaj rad ne bi mogao da ima vremensku dubinu.

Koristeći se navedenim metodama, prikupljeni podaci su prikazani u vidu grafikona, slika i tabela, koji su omogućili bolje sagledavanje stanja stvari.

Izvori, koji su korišteni u ovom radu, birani su po važnosti da pomognu što boljem shvatanju zadane teme. U tu svrhu, korišteni su primarni izvori ili izvori iz prve ruke, do kojih se dolazilo kontaktom sa regulatornim institucijama iz oblasti bankarstva. Pored primarnih, korišteni su i sekundarni izvori, kao što su stručna i naučna literature, knjige, časopisi i drugo. U treću grupu spadaju tercijalni izvori, kao što su udžbenici, članci i skripte. Na kraju se poseglo i za informacije sa interneta, kao i zakonskim i podzakonskim aktima objavljenim u Službenim glasnicima RS-e.

5. Struktura rada

U uvodnom dijelu se govori o značaju teme “Upravljanje portfeljom investicija i likvidnošću banaka” za bankarski sistem. Sagledana je trenutna ekonomska situacija i dat značaj uspostavljanju zakonskih okvira u bankarskom sistemu Bosne i Hercegovine / Republike Srpske.

U prvom dijelu, koji se zove „Raspoloživi instrumenti investicija u bankama i na finasijskom tržištu“, prezentovane su osnovne karakteristike finasijskih instrumenata u pogledu rizika, podložnosti inflaciji i nepoštovanja državne politike i ekonomskih uslova. Obrađeni su tržišta novca (blagajnički zapisi, kratkoročne državne obveznice, komercijalne mjenice, depozitni certifikati, bankarski akcepti) i instrumenti tržišta kapitala (državne obveznice, korporacijske obveznice, akcije).

U drugom dijelu rada analizirane su hartije od vrijednosti koje se nalaze u portfelju banaka Republike Srpske i Federacije BiH, te sagledani njihovi efekti na likvidnost bankarskog sektora. Obrađeni su regulatorni okviri za emitovanje HoV u BiH, kao i monetarna ponuda. Takođe su obrađena finasijska tržišta u BiH, kao i mnogi zakonski akti koji se odnose na HoV. U ovom dijelu su analizirani rezultati privatizacije bankarskog sektora u BiH i mogućnosti njegovog finasijskog razvoja.

U trećem dijelu su razmotreni osnovni faktori koji utiču na izbor investicionih hartija od vrijednosti (predviđena stopa prihoda, poreske obaveze, rizik kmatne stope, kreditni rizik, poslovni rizik, rizik zemlje, rizik likvidnosti, rizik prijevremenog plaćanja, inflatorni rizik i dr.). Takođe, su obrađene osnove fundamentalne i tehničke analize u procjeni kretanja cijena HOV, a u namjeri struktuiranja što optimalnijeg i profitabilnijeg investicionog portfelja.

U završnom dijelu su sagledani efekti adekvatno formiranog portfelja investicionih HOV na likvidnost banke. Obrađeni su indikatori likvidnosti, strategija upravljanja likvidnošću aktive, strategija upravljanja pozajmljenom likvidnošću (pasivom), te strategija upravljanja usklađenom (aktiva i pasiva) likvidnošću.

U zadnjem dijelu, Zaključku, sagledana su sva istraživanja na kojima počiva ovaj magistarski rad i kojim su dokazane gore postavljene hipoteze.